

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 29 februari 1924 kl. 1 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av den nyttjanderätt Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningskogen.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 183, hava herr *Johansson* i Uppmälby *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, huruvida och på vilka villkor den nyttjanderätt, Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningskogen, må kunna upphöra samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Samma fråga har tidigare varit föremål för behandling inom riksdagen. I en vid 1921 års riksdag inom andra kammaren väckt motion hemställde herr *Johansson* i Uppmälby, att riksdagen måtte hos regeringen anhålla om skyndsamt förslag om upphörande av den rätt, som Åkers styckebruk dittills ägt till begagnande av de mot rekognition anslagna allmänningsskogar i Åkers, Österrekarne, Daga och Selebo härad av Södermanlands län.

Frågans behandling vid 1921 års riksdag.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, dit motionen hänvisades för förberedande behandling, inhämtade yttrande över motionen från kammarkollegium, som dels hänvisade till sid. 30—41 av kommerskollegii och domänstyrelsens av trycket utkomna underdåniga utlåtande den 23 november 1896 angående statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar (Bih. till 1898 års riksdagstryck, 2 saml. 2 avd. 2 band), dels ock återopade i tillämpliga delar sitt till andra lagutskottet den 23 april 1920 avgivna utlåtande i anledning av under 1920 års riksdag väckt motion om försättande ur gällande kraft av förordningen den 22 december 1898 om upphävande av rekognitionshemmans oskiljaktighet från de bruk, varunder de lyda, m. m.

Kammarkollegium.

I det återopade utlåtandet hade kammarkollegium anfört bl. a., att då utövningen av nyttjanderätterna till statens till bergshandteringens under

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 13 saml. 4 avd. 1 häft. (Nr 1—3)

stöd anslagna skogar, vilka nyttjanderätter samtliga tillkommit under äldre tider och under helt andra samhällsliga och ekonomiska förutsättningar än de nuvarande, tilläventyrs kunde medföra ett utnyttjande av skogsprodukter på sådant sätt och i en sådan omfattning, att allmänna nationalekonomiska intressen därigenom bleve lidande, syntes tanken på en *avlösning* av dessa nyttjanderätter mot ersättning till nyttjanderättshavarna vara värd ett övervägande. Kollegium tänkte därvid exempelvis på bestämmelsen i första paragrafen av 1898 års författning, enligt vilken skogen skulle av skogsförvaltningen behandlas icke blott efter vetenskapliga regler, lämpade efter varje särskild skog och ortsförhållandena, utan även med hänsyn till ändamålet med skogens upplåtande. Det vore givet att om hänsynen till ändamålet med skogens upplåtande (understödjande av viss bruksdrift) gäves alltför stort utrymme vid densammas skötsel, de nationalekonomiska intressena lätt bleve lidande. Detsamma gällde ock för det fall att nyttjanderättshavaren allenast för att komma i åtnjutande av sin nyttjanderätt uppehölle en bruksdrift efter metoder, som vore fullkomligt föråldrade och oekonomiska. Av dessa skäl hade kollegium icke något att erinra mot en utredning, huruvida och på vad sätt bestående nyttjanderätter till statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar borde avlösas.

Andra
kammarens
utskott.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott anförde i anledning av motionen följande:

»I överensstämmelse med den hemställda utskottet — under återopande bl. a. av kammarkollegii ovan omtalade utlåtande till 1920 års andra lagutskott — gjort i sitt utlåtande nr 9 har andra kammaren för sin del beslutat, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt, huruvida åtgärder böra vidtagas för att till kronan återföra rekognitionshemman och till bergsbrukets understöd anslagna skogar samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.» Genom detta beslut kunde i viss mån även föreliggande motion anses besvarad. Emellertid råder så till vida en olikhet mellan de i nämnda beslut innefattade rekognitionshemman och skogar å ena sidan och Åkers styckebruk å den andra, som i fråga om det senare kronans äganderätt till skogen måste anses obestridlig och heller icke av någon blivit bestridd. På grund härav har utskottet ansett, att föreliggande fråga bör behandlas för sig, även om utredningen av densamma lämpligen kan överlämnas åt samma myndighet, som eventuellt kan komma att utreda den andra mera omfattande frågan.

Utskottet delar i huvudsak de synpunkter, som av motionären framhållits. Sedan kanontillverkningen vid bruket nedlagts på 1860-talet, då tackjärnskanoner upphörde att användas, har kronan icke haft samma behov som förut att anlita Åkers styckebruk. Utskottet kan icke finna, att från statens sida numera skulle föreligga något särskilt intresse av att på här ifrågakommande sätt hava ett visst bruk bundet för eventuella beställningar.»

I fråga om själva yrkandet hade utskottet ansett sig böra vidtaga några formella ändringar, däribland den, att hemställa uttryckligen gjordes, att det begärda förslaget skulle föregås av en utredning; och syntes det utskottet, att denna utredning även borde omfatta frågan, huruvida icke, med den rationellare skogsvård, som numera är möjlig, brukets egen skogstillgång kunde anses vara tillräcklig för driften.

Med återopande av det anförda hemställde utskottet, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning med förslag om upphävande av den rätt, som Åkers styckebruk dittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna skogen¹ i Åkers, Österrekarne, Daga och Selebo härad av Södermanlands län.

Denna utskottets hemställa bifölls av andra kammaren, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som för förberedande behandling hänvisade detsamma till sitt andra tillfälliga utskott.

Andra
kammarens
beslut.

I sitt utlåtande i frågan anförde första kammarens utskott till en början, att utgångspunkten för utskottets uppfattning i den föreliggande frågan vore en annan än den, som kommit till uttryck i andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts ovan återgivna utlåtande, och hänvisade till att första kammaren, efter hemställa av dess andra tillfälliga utskott, beslutat att för sin del icke biträda andra kammarens beslut om en allmän utredning angående återförande till kronan av rekognitionshemman och till bergsbrukets stöd anslagna skogar. Vidare förmenade utskottet, att en sådan utredning, som uti andra kammarens utskotts hemställa förordades, redan blivit förebragt genom kommerskollegii och domänstyrelsens i kammarkollegii yttrande återopade utlåtande den 23 november 1896, och att i varje fall det rättsförhållande, som härvid föreläge mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt ägarna till Åkers styckebruk, icke kunde annorledes än genom tvist inför laga domstol prövas.

Första
kammarens
utskott.

Utskottet anförde vidare: »Om den av andra kammaren förordade utredningen skulle leda till någon positiv åtgärd i motionens syfte, skulle detta otvivelaktigt innebära ett annullerande av en redan existerande privat rättighet. Detta innefattar emellertid, såsom ock utskottet i sitt utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om återförande till kronan av rekognitionshemman m. m., anført, ett frångående av den, såvitt känt, i alla kulturländer i lagstiftningen hittills uppehållna grundsats, att civillag icke bör givas tillbakaverkande kraft, en grundsats som utskottet finner vara av fundamental betydelse för samhällslivet. Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på, att kungl. kammarkollegium i sitt utlåtande till 1920 års riksdags andra lagutskott, intaget i detta utskotts förenämnda utlåtande, nr 17, anført, att de av kollegium anförda principiella betänkligheterna mot en lagstiftning i syfte att ingripa i redan förvärvade rättigheter gällde i samma utsträckning beträffande de ständiga nyttjanderätterna till

bergverksskogarne. Den omständigheten, att dessa skogar icke innehades under äganderätt utan under, visserligen villkorliga, men dock ständiga nyttjanderätter, kunde enligt kollegii uppfattning, icke giva anledning till modifikation i ovan angivna grundsats, att civillag icke borde givas återverkande kraft. Utskottet instämmer till fullo i vad kungl. kammarkollegium härutinnan anført.»

Första
kammarens
beslut.

På grund härav och under åberopande av förut omförmälda utredning angående beskaffenheten av ifrågavarande Åkers styckebruk tillkommande rätt hemställde utskottet, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, vilken hemställan bifölls av kammaren.

Utskottet.

Utskottet har för sin del icke funnit anledning frångå den standpunkt i förevarande fråga, som kom till uttryck i utskottets ovan återgivna utlåtande i ämnet vid 1921 års riksdag och andra kammarens bifall till vad utskottet i nämnda utlåtande hemställde.

Utöver vad tidigare i ärendet förekommit tillåter sig utskottet fästa uppmärksamheten på, att yrkandet i den nu föreliggande motionen erhållit en sådan avfattning, att de skäl, på vilka första kammaren år 1921 avslög den då väckta motionen, såvitt utskottet kunnat finna ej äga giltighet i fråga om den nu begärda utredningen. Denna är fullt likartad med den utredning, mot vilken kammarkollegium på förut angivna, enligt utskottets mening synnerligen starka skäl år 1921 förklarade sig intet ha att erinra.

Utskottet får sålunda hemställa,

att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, huruvida och på vilka villkor den nyttjanderätt, Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningsskogen, må kunna upphöra samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 29 februari 1924.

På utskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: herrar *Ward*, *Andersson* i Storegården, *Larsson* i Kroken, *Isacsson**), *Pettersson* i Köping, *Berg* i Karlskrona, *Månsson* i Backa*), *Kinmanson* och *Johansson* i Edsbyn.*)

*) Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Andersson* i Storegården, *Larsson* i Kroken och *Kinmanson*.